

UNIE KBO

UW BELANG, ONS WERK

JAARBERICHT 2013

VOORWOORD

'In maart 2013 werd ik directeur van de Unie KBO. Ik trof een bruisende seniorenorganisatie aan die midden in de maatschappij staat. Ik werd getroffen door het enthousiasme van de leden bij talloze activiteiten en de grote betrokkenheid bij elkaar. Van belastinghulp tot culturele uitstapjes en van gezondheidsworkshops tot hulp bij persoonlijk verlies. De participatiesamenleving is al lang en breed werkelijkheid binnen de KBO.'

'Vanuit het landelijk bureau mag ik leiding geven aan veel projecten rond belangrijke thema's voor ouderen. Denk aan veiligheid, inkomen en gezondheid. Een aantal thema's staat belicht in deze folder. We doen daarnaast nog veel meer voor onze leden. Op de website www.kbo.nl kunt u alles over ons lezen. Mocht u meer willen weten of actief willen worden, dan nodig ik u van harte uit om contact op te nemen met de dichtstbijzijnde KBO-afdeling.'

Manon Vanderkaa,
directeur Unie KBO

KBO IN CIJFERS

DE UNIE KBO IS EEN VERENIGING MET 11 ZELF-STANDIGE PROVINCIALE KBO'S. DOOR HEEL NEDERLAND BLOEIEN CA. 500 AFDELINGEN. DE UNIE KBO HEEFT EEN BESTUUR, EEN BUREAU EN EEN LEDENRAAD. DE AFDELINGEN ZORGEN VOOR HET CONTACT MET RUIM 180.000 KBO-LEDEN EN DE 8.000 VRIJWILLIGERS. BIJ HET BUREAU VAN DE UNIE KBO WERKEN 24 BEROEPS-KRACHTEN EN ONGEVEER EVENVEEL VRIJWILLIGERS. DE SERVICE- EN JURISTENTELEFOON VERWERKT JAARLIJKS 3.400 TELEFOONTJES VAN LEDEN; DE VRAGEN VARIËREN VAN GEZONDHEIDSZORG TOT FINANCIËN EN VAN VERZEKERINGEN TOT MOBILITEIT. DE INKOMSTEN EN UITGAVEN VAN DE UNIE KBO IN 2013 BEDROEGEN 3,4 MILJOEN EURO.

OUDERENZORG

Ouderen zien veel veranderingen op zich afkomen op het gebied van zorg. Het verzorgingshuis gaat verdwijnen en vanaf 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor zorg aan kwetsbare ouderen. Deze veranderingen brengen veel onzekerheden met zich mee. **De Unie KBO pleit al jaren voor een grotere rol door de wijkverpleegkundige.** En voor overheveling van persoonlijke verzorging naar de zorgverzekeraar in plaats van gemeenten, om de zorg te garanderen. Aan deze wensen werd tegemoetgekomen.

De belangenbehartigers draaiden overuren om de belangen van ouderen te borgen in de transitie. Onder meer in gesprekken met staatssecretaris Van Rijn en de Vereniging Nederlandse Gemeenten. **Steeds werd de achterban betrokken. Via een WMO-meldpunt verzamelden we ervaringen, vragen en zorgen van ouderen.** De Unie KBO ontwikkelde in 2013 een WMO-wijzer, die zicht geeft op alle voorzieningen, aanvragen en vergoedingen. Regionaal en landelijk organiseerden we bijeenkomsten om de aanstaande veranderingen te bespreken en om de belangenbehartiging te versterken.

GEZONDHEID

ZIEKENHUIZEN

Ook al zijn oudere patiënten hun grootste doelgroep, ziekenhuizen zijn nog lang niet optimaal ingesteld op de wensen en behoeften van (kwetsbare) senioren. In 2013 lanceerden we daarom het Keurmerk

Seniorvriendelijk Ziekenhuis, samen met de ouderenbonden NOOM, NVOG en PCOB. Alle Nederlandse ziekenhuizen werden gescreend op hun mate van seniorvriendelijkheid. Denk aan de aanwezigheid en inzet van een geriatrisch team, behandelingen goed afstemmen en de mogelijkheden voor senioren om tijdens hun ziekenhuisverblijf fysiek en sociaal in beweging te zijn. Het Keurmerk is in 2013 aan 45 van de 135 ziekenhuizen uitgedeeld. Het keurmerk zorgt er daarnaast voor dat ziekenhuizen die nog niet aan de criteria voldoen, meer werk maken van hun seniorvriendelijkheid.

In oktober 2013 verscheen de keuzewijzer voor ouderen op **www.seniorvriendelijkziekenhuis.nl**

VERANDERINGEN IN DE ZORG

“Wij slaan de brug tussen gemeenten en ouderen”

Aan de keukentafel gebeurt het straks. Gemeenten zullen de komende jaren bij ouderen thuis komen om vast te stellen welke mate van huis-houdelijke verzorging er nodig is. Daarbij kijken ze ook hoeverre die hulp uit de eigen sociale omgeving kan komen. Agaath Vermast van KBO Noord-Holland maakte in 2013 al deel uit van de lokale WMO-raad. Ze verzorgt nu cursussen voor Vrijwillige Ouderenadviseurs (VOA's). “Tachtig- en negentigjarigen zien zoveel op hen afkomen. Zij hebben de verzorgingsstaat opgebouwd, maar worden nu in hun ‘rustjaren’ geconfronteerd met sterke versoering. Niet iedereen kan of wil leunen op hun omgeving, maar gemeenten worden wel steeds strikter: alleen betaalde zorg als iemand het echt niet kan regelen of betalen.”

De VOA's van de KBO en andere ouderenorganisaties ondersteunen de gesprekken tussen gemeenten, verzorgers en zorgvragers. “We slaan de brug tussen de hoogopgeleide, strikte indicatieadviseurs en WMO-consultanten en de ouderen. We leggen de vraag achter de vraag bloot, zodat de beperkingen en behoeftes van kwetsbare senioren helder worden.” De VOA's nemen niet de regie over, maar ondersteunen de (indicatie)gesprekken. Uiteindelijk scheelt het de gemeenten geld om samen te werken. “VOA's kunnen bijvoorbeeld verbindingen leggen met het maatschappelijk middenveld, zoals kerkelijke organisaties, Rode Kruis en Humanitas. Zo ga je samen eenzaamheid en verwaarlozing tegen.”

UNIE KBO

SENIORVRIENDELIJKE ZIEKENHUIZEN

“Zet patiënt centraal!”

“Lange gangen, hoge plafonds, koude temperaturen... ziekenhuizen zijn nog niet vriendelijk voor patiënten. En al helemaal niet voor ouderen. Waarom geen bewegwijzering op de vloeren? Iemand met een looprek kijkt echt niet omhoog, die is te druk met de gladde vloeren, draaideuren en obstakels.” Als voormalig wijkverpleegkundige roept Trudy Heldens het al jaren: zet de patiënt centraal! Nu gaat ze als senior scout op pad om ziekenhuizen te beoordelen op seniorvriendelijkheid. “Senior scouts kijken naar de fysieke en sociale aspecten: de entree, wachtruimtes, looproutes en de bejegening. We zien steeds meer goede voorbeelden: wachtkamers met privacy, planten, koffie en comfortabele meubelen. Maar we schrikken soms ook nog, bijvoorbeeld als we in de hal een ‘uitbehandelde’ kwetsbare oude dame verdrietig alleen zien staan bij haar rollator, terwijl haar man de auto ophaalt. Zij had veel vragen: weet de huisarts dat ik thuis kom, kan ik nog medicijnen krijgen, heb ik genoeg verbandmiddelen? **Een goede zorgoverdracht is zó belangrijk. Het scheelt in het welzijn van kwetsbare ouderen en bovendien in de kosten.**”

Pas op voor
de babbeltruc!

VEILIGHEID

VEILIGHEID IN LEEFOMGEVING Het zal je maar overkomen: nietsvermoedend de deur openen voor iemand die achteraf een oplichter blijkt te zijn. De Unie KBO maakte in 2013 intensief werk van het bestrijden van babbeltrucs: goedgebekte criminelen die ouderen in eigen huis oplichten en er vandoor gaan met pincode of bezittingen. Samen met de politie gaf de Unie KBO in 2013 groepsvoorlichting voor ouderen. Tijdens bijeenkomsten van lokale KBO-afdelingen krijgen ouderen tips en adviezen hoe ze hun veiligheid zelf kunnen verhogen. Tips tegen oplichting, beroving, overval of inbraak. Maar ook adviezen om brand of vallen te voorkomen. Daarnaast heeft de KBO veel voorlichtingsmateriaal ontwikkeld: een film, een website, een presentatie. Hoe dringen we overvallen op ouderen terug? De Unie KBO stelde in samenwerking met het Ministerie van Veiligheid en Justitie tips op. Deze staan in het online magazine 'Aanval op Overval' van het ministerie. De Unie KBO werkte aan dit magazine mee.

OUDERENMISHANDELING Jaarlijks worden ongeveer 200.000 personen slachtoffer van ouderenmishandeling. Angst, schaamte en afhankelijkheid belemmeren ouderen om deze mishandeling kenbaar te maken. Het taboe rondom ouderenmishandeling moet worden doorbroken. Mishandeling stopt niet vanzelf. De Unie KBO werkte daarom in 2013 actief mee aan een landelijke voorlichtingscampagne onder ouderen en hun omgeving om ouderenmishandeling bespreekbaar te maken. Samen met de andere ouderenbonden en gesteund door het Ministerie van VWS. Door heel Nederland werden algemene bijeenkomsten georganiseerd voor leden van de ouderenbonden, 75 bijeenkomsten in totaal. De Unie KBO leidde 12 voorlichters op om ouderen te informeren over dit onderwerp.

VEILIGHEID IN EN ROND HUIS

“Preventie voorkomt ongelukken”

Een valongeluk is een sluipmoordenaar onder ouderen. **Het aantal dodelijke ongevallen onder 65-plussers is in vijf jaar tijd gestegen met maar liefst 18 procent.** Naar verwachting overlijden in 2030 jaarlijks 6.500 ouderen door een valongeval. De Unie KBO opende in 2013 de kloppacht op deze sluipmoordenaar, via het project Integrale Veiligheid in en om het Huis.

“Een belangrijk onderdeel van de aanpak vormden de huisbezoeken van de Unie KBO,” zegt projectleider Jozette Aldenhoven. “Onze adviseurs keken bij leden thuis welke maatregelen er mogelijk zijn, om vallen te voorkomen.” Naast praktische adviezen over het voorkomen van een val, kregen de bewoners ook informatie over het voorkomen van inbraken, brand, woningoverval en de babbeltruc.

VERKEERSVEILIGHEID

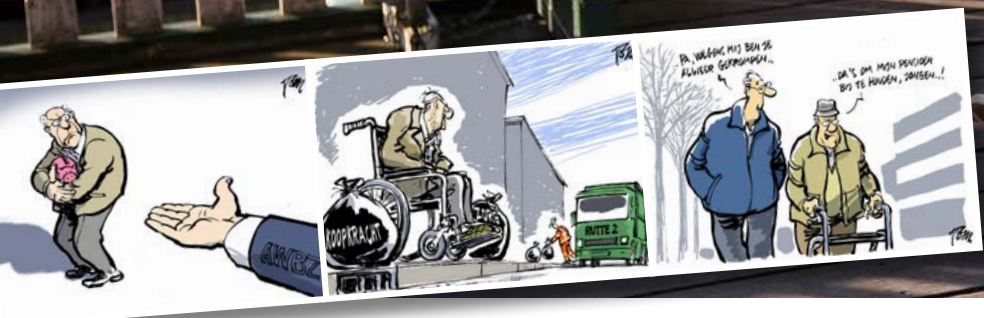
“Het verkeer wordt steeds drukker”

Fietsers en voetgangers zijn kwetsbaar in het verkeer. Vooral onder 60-plussers vallen relatief veel slachtoffers. De meeste ongevallen met fietsers en voetgangers vinden plaats binnen de bebouwde kom. Het verkeer in Nederland wordt steeds drukker, terwijl het aantal oudere weggebruikers toeneemt. De elektrische fiets is aan een flinke opmars bezig.

De Unie KBO vindt dat zoveel mogelijk infrastructurele maatregelen genomen moeten worden die het voor oudere fietsers en voetgangers veiliger maken. Daarom checken we vanaf mei 2013 oversteekplaatsen door heel Nederland: Red de Zebra!

INKOMEN EN KOOPTKRACHT

PENSIOENEN Een robuust, duurzaam en solidair pensioenstelsel. Dat is in het belang van alle generaties. Daarom sloot de Unie KBO, samen met de ANBO en PCOB, een akkoord met de jongerenorganisaties van CNV en FNV over de uitgangspunten van ons toekomstige pensioenstelsel. Deze punten zijn helder: solidariteit, collectiviteit en verplichte aansluiting bij een pensioenfonds. De jongeren- en ouderenbonden bouwen tegelijkertijd meer flexibiliteit in. Zo moet het mogelijk worden dat deelnemers individueel kiezen voor het standaardpakket, of voor een profiel met minder of juist méér risico. Het akkoord haalde de voorpagina van de krant: ouderen en jongeren zorgen er samen voor dat onze pensioenen schokbestendig worden en dat de lasten eerlijk verdeeld worden tussen de generaties.

KOOPTKRACHT Veranderingen in AOW, inkomensondersteunende maatregelen, zorgverzekeringen, de nieuwe WMO... ouderen hebben met veel onzekerheid te maken ten aanzien van hun financiële situatie. De Unie KBO kwam in 2013 vaak in het geweer tegen bezuinigingsmaatregelen die ouderen (onevenredig) zwaar treffen. Het NIBUD toont aan dat de koopkracht van ouderen fors daalt en dan vooral voor ouderen met een zorgvraag. Het risico dat deze ouderen in de schulden komen, neemt hierdoor toe. De Unie KBO houdt steeds vinger aan de pols. Blijft de koopkracht van alle groepen ouderen wel op peil in deze tijden van aanhoudende bezuinigingen?

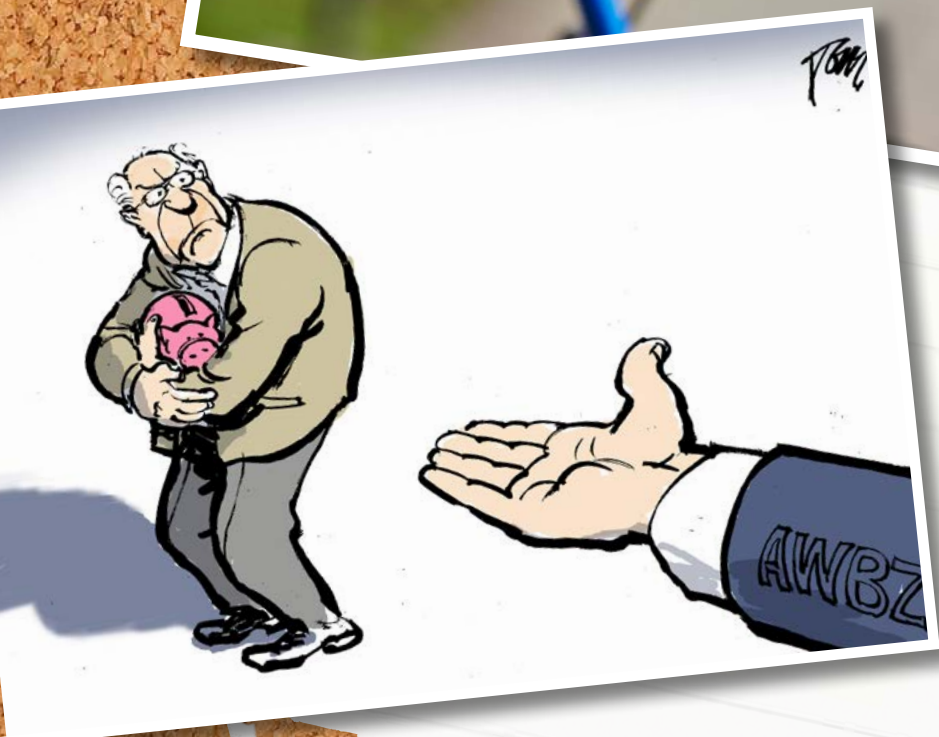
Met Minister Asscher en staatssecretaris Klijnsma gingen we in gesprek over de uitwerking van allerlei maatregelen die – gestapeld – de solidariteit en de koopkracht van ouderen aantasten, onder het mom **'Stop de Stapeling!'**. De bewindspersonen zeiden toe de effecten van de gestapelde maatregelen te onderzoeken. In het kader van de behandeling van de rijksbegrotingen is besloten dat de belastingaftrek van specifieke ziektekosten niet afgeschaft wordt. Dit betekent dat de koopkracht van ouderen in 2014 minder daalt dan oorspronkelijk verwacht, maar de Unie KBO blijft waakzaam

ONDERZOEK

“Hoe Rijk Zijn senioren echt?”

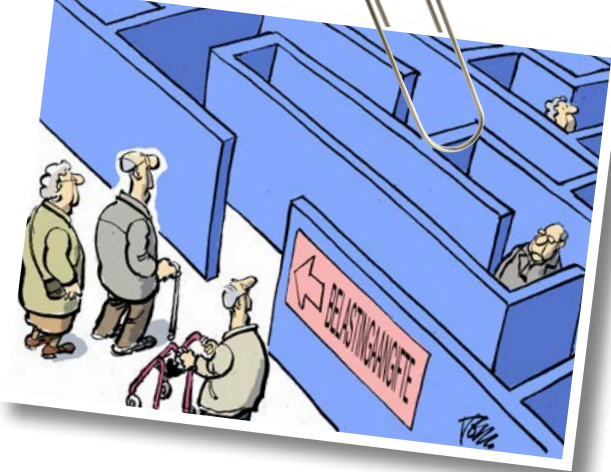
Als je de reclames mag geloven zijn de huidige senioren rijk en hebben ze een avontuurlijk leven met exotische vakanties, cabrio's en cocktails. Aan de andere kant lezen we over groeiende armoede onder ouderen. Wat is waar? Om daarachter te komen, ondervroegen we via ons ledenblad Nestor 800 lezers. En wat bleek? Vooral alleenstaande senioren hebben een lager dan gemiddeld inkomen. Ook cijfers van het CBS laten zien dat er een grote groep 65-plussers is die naast hun AOW-pensioen slechts een klein pensioen ontvangt. **Wie met pensioen gaat, ziet zijn besteedbaar inkomen met gemiddeld 17% afnemen.** Wel zijn er grote verschillen, voornamelijk te verklaren vanuit aanvullend pensioen of vermogen, zoals spaargeld of een eigen huis.

BELASTINGSSERVICE IN DE PRAKTIJK

“Beter kunnen we het
ons niet wensen!”

Henk Eijkelkamp (72 jaar) is voormalig fiscalist uit Aalten. Als hoofd assurantieafdeling van een bank ging hij al met 61 jaar met pensioen. Sinds hij belastinginvuller werd voor de Belastingsservice van de ouderenbonden is het – in zijn eigen woorden – ‘wel een beetje geëscaleerd’. In de drukke campagneperiode van januari tot april, adviseert hij bij wel 100 personen in de regio over hun aangifte en toeslagenaanvraag. Zoveel werk hoeft het niet te zijn, benadrukt hij: ‘een invuller helpt normaal zo’n 30 tot 40 mensen per jaar’. Eijkelkamp maakt voor veel KBO-leden het verschil, blijkt uit reacties. “Hij heeft de juiste connecties en de juiste informatie. Hij verdiept zich erin en weet veel. Henk is technisch én communicatief goed onderlegd. Beter kunnen we het ons niet wensen!”

BELASTINGEN

De betrouwbare en veilige Belastingservice voor senioren, gecoördineerd vanuit de Unie KBO, was ook in 2013 een groeiend succes. De Unie KBO nam in 2001, samen met de Belastingdienst, het initiatief voor het opzetten van een hulpdienst voor en door ouderen. De Belastingservice is in twaalf jaar tijd uitgegroeid van 400 naar 2600 invullers en van 10.000 naar 127.000 aangiften. De Unie KBO coördineert nu met succes een landelijke organisatie en twaalf provinciale coördinatiepunten, ook namens de ouderenbonden PCOB en ANBO. Van daaruit gebeurt de werving van nieuwe belastinginvullers. Ook organiseert de Unie KBO de verplichte jaarlijkse cursussen voor de vrijwilligers, samen met de Belastingdienst.

IN ACTIE TEGEN BELASTINGVERHOOGING

Samen met de ouderenbonden NOOM, PCOB en NVOG, hielden we begin 2013 een handtekeningactie tegen belastingverhoging in de eerste schijf. **Het leverde ruim 20.000 ondertekenaars op.** In maart 2013 trokken tientallen ouderen naar het Ministerie van Financiën in Den Haag. Daar pleitten zij voor het terugdraaien van de belastingverhoging voor ouderen. **Mede dankzij deze actie krijgt koopkrachtverlies bij ouderen nu de volle aandacht van het parlement.**

KRACHT EN KWETSBAARHEID

Krachtige ouderen helpen kwetsbare ouderen. Dat is het uitgangspunt van veel van onze projecten. Neem nu ons project 'Omgaan met verlies'. Vitale senioren informeren en stimuleren ouderen om actief vorm te geven aan het afscheid van hun dierbaren, het verwerken van het verlies en het opnieuw aangaan van contacten. De interactie voorkomt dat eenzame ouderen in een sociaal isolement raken.

Gezien de gemeentelijke bezuinigingen vanaf 2015 is dit project – dat inzet op activering en op 'elkaar ondersteunen' – heel actueel.

In 2013 hielden we regionale bijeenkomsten en trainden we 22 gespreksleiders in uitwisselingen over verlies en publiceerden we een boekje met uitgebreide informatie over afscheid nemen en rouwverwerking.

OMGAAN MET VERLIES

“ER samen over praten,
dat maakt het verschil”

“We moeten allemaal afscheid nemen van mensen die ons dierbaar zijn, en uiteindelijk van ons eigen leven. Dat is geen gemakkelijke opgave. Ouderen die hier niet goed mee om kunnen gaan, kunnen vastlopen en vereenzamen. Dat is onze zorg”, aldus Arthur Nijsten van KBO Limburg. Hij is initiatiefnemer van de informatiebijeenkomsten Omgaan met verlies, die ook in 2013 zijn gehouden. **Dergelijke bijeenkomsten maken voor veel KBO-leden het verschil, of ze nu wel of niet direct met verlies te maken hebben.**

Neem nu mevrouw Ans Kwaaitaal uit Sevenum. Gezondheidsproblemen dwongen haar om meer na te denken: “Wat als je straks niets meer kunt; kan ik dan bijvoorbeeld een wilsverklaring opstellen? Wat moet en kan ik allemaal zelf regelen; waar ligt voor mij de grens? Daarom ging ik naar de bijeenkomst. Ik heb hier veel bruikbare informatie gekregen.”

TECHNIEK

DIGITALISERING Het NOS Journaal pakte ermee uit: de Unie KBO biedt vanaf 2013 ouderen een iPad aan, zodat zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen. En dat is hard nodig nu de overheid flink gaat snijden in de ouderenzorg. De KBO iPad geeft ouderen mogelijkheden om beter en langer regie te houden over hun eigen leven en gezondheid. Denk aan het onderhouden van een sociaal netwerk, beeldbellen, beweeg- en voedingstips, zorg op afstand en veilig omgaan met medicijnen. De Unie KBO leidt voor KBO-afdelingen tabletcoaches op om ouderen te helpen om de tablet te gebruiken naar hun interesses en behoeftes.

EUROPESE TECHNIEKPROJECTEN
De Unie KBO doet mee in meerdere Europese projecten om techniek te ontwikkelen in het voordeel van ouderen. Denk aan domotica die ouderen langer zelfstandig kan laten wonen. Door gebruik van elektronica kunnen ouderen digitaal hulp in huis halen bij koken, medische check-ups en verzorging. De Unie KBO zorgt dat de snelle techniek ook echt aansluit bij de behoeftes en vermogens van de ouderen. Onze senioren en medewerkers zijn dan ook betrokken bij de proefprojecten.

HOUDEN WE HET TEMPO BIJ? Niet alle ouderen hebben de vaardigheden om aan te haken bij de vele digitale ontwikkelingen. Dat belemmert hen om maatschappelijk mee te komen. Denk aan het verdwijnen van de strippenkaart en papieren treinkaartjes. Of aan het gebruik van de DigiD voor de online belastingaangifte. **De vrijwillige ouderenadviseurs van de Unie KBO zijn vaak een onmisbare schakel bij het bewustmaken en ondersteunen van kwetsbare ouderen.** Veel afdelingen geven cursussen computervaardigheden. Maar de Unie KBO benadrukt ook steeds dat het menselijke contact en de menselijke maat niet uit het oog mogen raken. We waken voor maatschappelijke uitsluiting van (kwetsbare) ouderen bij de snelle opmars van de digitalisering.

GEZONDHEIDSPREVENTIE

Een samenleving waar een gezonde levensstijl de regel is. Daar streeft de Unie KBO naar. Om deze gezondheidswinst te bereiken, moeten preventieve maatregelen genomen worden. De Unie KBO riep de minister van VWS in 2013 dan ook op om gericht te investeren in preventie voor ouderen en dit thema mee te nemen in het Nationaal Preventie Programma. De Unie KBO heeft aangeboden mee te werken aan dit Programma. We zijn deskundig op het gebied van ouderen, gezondheid en preventie. Onze eigen KBO-voorlichters maakten in 2013 werk van preventie door themabijeenkomsten te geven rondom Beter Zien, Beter Slapen en Meer Bewegen. Veel gezondheidsorganisatie sloten zich aan bij ons project Gezond Ouder Worden.

Julianaplein 2 • 5211 BC 's-Hertogenbosch
Postbus 325 • 5201 AH 's-Hertogenbosch
T 073 612 34 75 • F 073 689 10 15
uniekbob@uniekbob.nl • www.kbob.nl

